

مبارزه با فساد در افغانستان

صداقت، شفافیت و پاسخگویی را افزایش میدهد

خلاصه راپور

UNAMA

هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان

اگست ۲۰۲۱

خلاصه‌ی گزارش

تصمیم بر خروج نیروهای امریکائی و بین المللی از افغانستان الی سپتمبر ۲۰۲۱ و جریان مذاکرات سیاسی میان طالبان و دولت افغانستان، این زمان را به برهه‌ی حساس در تاریخ افغانستان مبدل کرده است. بی ثباتی سیاسی فعلی به ویژه ابهام در مورد آینده‌ی گفتگوهای صلح، وخامت وضعیت امنیتی، تهدیدات دوامدار ناشی از همه گیری کووید-۱۹، تشدید بحران انسانی و ابهام در مورد میزان مشارکت جامعه جهانی در آینده، همه خطرات احتمالی بزرگ را متوجه دورنمای تامین صلح و امنیت دوامدار می سازد.

در برابر این زمینه های چالش برانگیز، دولت باید توانایی بیشتر را برای تامین امنیت، عدالت و بهبود حکومتداری نشان دهد. اگر بگونه ای درست با فساد مبارزه صورت نگیرد، این پدیده بعنوان یک عامل عمده ای درگیری باقی خواهد بود و باعث افزایش عدم اعتماد و نارضایتی گردیده و ارتکاب جرایم و اعمال غیر قانونی افزایش داده و مشروعیت دولت را زیر سوال می برد.

دولت همچنان فساد را بعنوان تهدید به صلح و توسعه می داند^۱. یوناما از تعهد دولت افغانستان در کنفرانس همکاران بین المللی در جنیوا در نوامبر 2020 مبنی بر اقدامات قوی برای رسیدگی به علل فساد و مظاهر آن در ادارات دولتی، چنانچه بعنوان اولویت اصلاحات چارچوب مشارکت افغانستان، میان همکاران کمک کننده و دولت افغانستان توافق گردیده، قدر دانی می نماید.

این پنجمین گزارش سالانه در مورد مبارزه با فساد در افغانستان که توسط هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان (یوناما) نشر می شود، از جنوری ۲۰۲۰ الی می ۲۰۲۱ را تحت پوشش قرار می دهد. به اعتبار آن، در این دوره، دولت به حمایت از اصلاحات بر علیه فساد ادامه داد. هرچند تاثیرات مهلک همه گیری کووید-۱۹، تمرکز روی گفتگوهای صلح و خروج نیروهای بین المللی، اصلاحات در مبارزه با فساد را بطی ساخت.

این روند بهبود تدریجی داشته است. طبق رده بندی شاخص جهانی درک فساد در سال ۲۰۲۰^۲، از جمله ۱۸۰ کشور، افغانستان اکنون در رتبه‌ی ۱۶۵ قرار دارد، در حالی که در سال ۲۰۱۹ در جایگاه ۱۷۳ قرار داشت. در چند سال گذشته، افغانستان یک چارچوب قانونی قوی برای مبارزه با فساد با نهادهای اختصاصی برای اجرای آن ایجاد کرده است. چارچوب حقوقی ملی برای جلوگیری و مبارزه با فساد شامل همسان سازی کود جزای کشور با احکام کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد، قانون مبارزه با فساد، قانون اجراء جزائی، قانون اجراء اداری، قانون حمایت از اطلاع دهندگان فساد اداری، قانون ثبت و اشاعه دارائی ها، قانون دسترسی به اطلاعات، و قانون جلوگیری از تظہیر پول و عواید ناشی از جرایم می شود. این راهکارها چهارچوب قانونی مناسب را برای اقدامات مبارزه با فساد فراهم کرده است. با این حال اجرای موثر در عمل همچنان یک چالش است. بهبود همکاری میان شورای ملی و حکومت در تصویب قوانین همچنان یک امر ضروری پنداشته می شود.

نهاد های کلیدی برای کمک در تطبیق چارچوب حقوقی مبارزه با فساد ایجاد شده اند، شامل شورای عالی حاکمیت قانون و حکومتداری، مرکز عدلی و قضائی مبارزه با فساد، اداره ثبت و اشاعه دارائی ها، اداره استخبارات مالی (فنتراکا)، و کمیسیون دسترسی به اطلاعات می شوند. اداره لوی خازنوالی همچنان یک خازنوالی اختصاصی را جهت تحقیق و تعقیب قضایای فساد ایجاد کرده است.

کمیسیون مبارزه با فساد در نومبر ۲۰۲۰ به منظور هماهنگی چارچوب ساختاری مبارزه با فساد ایجاد شد، بیانگر دستاورد مهم می باشد ولی نیازمند حمایت قوی و منابع کافی است تا کمیسیون را قادر سازد که وظایف خود را مستقلانه و موثر انجام دهد. این مسله در مورد مرکز عدلی و قضایی مبارزه با فساد اداری، ریاست پولیس جرایم سنگین وزارت امور داخله و اداره استخبارات مالی (فنتراکا)، نیز صدق می کند.

برای تعامل نزدیک با همکاران ذی نفع در مبارزه با فساد، بشمول سکتور خصوصی و عامه و جامعه ای مدنی، کمیسیون مبارزه با فساد باید تعهدات دولت را بگونه واقعبینانه بیان دارد تا سرچشمه ای عامل فساد را شناسایی، و با نهایی سازی بموقع و نظارت موثر از تطبیق استراتژی جدید مبارزه با فساد از 2022 به بعد، با فساد مبارزه کند.

^۱ سند ۲ چارچوب ملی صلح و انکشاف افغانستان (۲۰۲۱ - ۲۰۲۵). <https://um.fi/about-the-conference>

^۲ شفافیت جهانی، شاخص ۲۰۲۰ درک فساد (شفافیت جهانی: برلین، ۲۰۲۰). قابل دسترس در لینک ذیل:

<https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/afg>

استراتژی جدید با بررسی جامع مستقل از تاثیر اصلاحات انجام شده تا الحال، هدایت و اطلاع رسانی شود و با هدف در جهت توسعه و تحکیم فرهنگ اعتماد، صداقت، شفافیت و پاسخگویی باشد.

پیشرفت های انجام شده در خصوص مدیریت منابع بشری از طریق گسترش و نهادینه ساختن استخدام مبتنی بر شایسته سالاری در پست های دولتی توسط کمیسیون اصلاحات اداری و خدمات ملکی، بدون در نظر داشت عالیرتبه بودن موقف آن بشمول نهاد های محلی، نیاز به تدوam دارد.

در حالیکه در ارقام مقامات رسمی که دارایی های شان ثبت و اشاعه نمودند، افزایش وجود داشته، عدم مطابقت و شیوه تأیید دارایی ها همچنان نگران کننده است. نیاز است تا اقدامات جهت انکشاف موثریت در پروسه اتخاذ گردد و موثیده های برعلیه مقامات که تا الحال دارایی هایشان اشاعه نموده، وضع گردد.

با قدم گذاشتن به پاسخگویی جزائی مرتکبین جرایم بزرگ فساد اداری بدون در نظر داشت دارائی و روابط سیاسی [مرتکبین] خواه به خاطر جلوگیری و یا برای تقویت دیدگاه مردم باید به عنوان یک اولویت باقی بماند. به رغم محدودیت های ناشی از کووید-۱۹، قضایای راجع شده به مرکز عدلی و قضایی در نیمه ی دوم سال ۲۰۲۰ افزایش یافته است. این اجراءات با ترتیب صورت دعوی و برگزاری جلسات قضایی بیشتر علیه مقامات عالیرتبه، بشمول مقامات نظامی و اعضای پارلمان مشهود بود. با آنهم تغییرات اخیر در مورد کارمندان کلیدی مرکز عدلی و قضایی نگرانی های را بوجود آورده از جمله ثبات کاری را تضعیف می کند. ستره محکمه نقش اساسی را در رسیدگی قضایای فساد انجام داد و باید تلاش های خود را در این راستا تسریع بخشد. تعقیب عدلی موثر، فاعلین متهم به فساد، نیاز به تقویت ظرفیت ریاست پولیس جرایم سنگین مبارزه با فساد اداری را دارد تا قرار های جلب و گرفتاری بموقع تطبیق نماید.

تعدیل کود جزا در خصوص نشر فیصله های نهائی در تمام قضایای مبارزه با فساد همراه با هدایت ستره محکمه به قضات مبنی بر مشخص کردن مبنا و دلایل مستند فیصله های شان به گونه ی مستمر تطبیق شود، انکشاف قابل توجه است و اگر بگونه ای مستمر تطبیق گردد، منتج به شفافیت بیشتر و آگاهی مردم از نتایج قضایای فساد اداری می شود.

نامنی یک چالش بزرگ در راستای مبارزه با فساد است. کارمندان عدلی و قضائی یکی از اهداف اصلی مخالفین و گروه های جنائی می باشد. در جریان سال ۲۰۲۰، یوناما ۲۹ رویدادی را ثبت کرد که در آن کارمندان سکتور عدلی و قضائی به شمول قضات، خازنوالان و سایر کارمندان محاکم و خازنوالی مورد هدف قرار گرفتند و [این رویداد ها] منجر به کشته شدن ۲۷ تن و مجروحیت ۱۷ تن شد که افزایش قابل ملاحظه را در مقایسه با سال های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ نشان می دهد. در جنوری ۲۰۲۱، دو تن قضات زن به شهادت رسیدند. تعداد اندک حملات علیه کارمندان عدلی و قضائی به گونه ی کامل مورد تحقیق قرار گرفته است تا عاملین آن مورد پیگرد قرار گیرند. این معافیت در عمل ادارات عدلی و قضایی را حتی بیشتر آسیب پذیر ساخته است.

سیستم مدیریت قضایا در سال ۲۰۲۰ به سیستم رسمی مدیریت قضایای افغانستان مبدل شد، و یک ابزار مهم برای تعقیب قضایای مدنی و جزائی تلقی می شود، از این جهت باعث تقویت موثریت و شفافیت می گردد. تصویب مقررهای برای مشخص نمودن وظایف تمامی نهاد های که از این سیستم استفاده می کنند مورد استقبال قرار گرفت. دولت مکلف است تا با توسعه و نگهداری این سیستم در صورت ضرورت، نهاد ها را در استفاده ای موثر این سیستم حمایت نماید، تا باعث کاهش زمینه های فساد گردد.

تلاش های جاری جهت اعاده دارایی های عامه که بوسیله ای اعمال فساد اداری حیف ومیل شده است، به سود دولت و مردم، تقویت گردد. مقرره ی اعاده دارایی ها که در سال ۲۰۲۰ تصویب شد، چارچوب تقنینی برای اعاده دارایی را به منصفه ای اجراء می گذارد و باید به عنوان ابزاری برای تسریع استرداد عواید ناشی از جرایم و سایر دارایی های غیر قانونی به ویژه از طریق تقویت همکاری های منطقوی و بین المللی مورد استفاده قرار گیرد.

شفافیت بیشتر در دولت از طریق دسترسی بیشتر به اطلاعات برای مبارزه با فساد بسیار ضروری است. رسیدگی نامتوازن به تقاضاها منجر به آن می شود که کمیسیون دسترسی به اطلاعات، رسانه ها و شهروندان افغانستان معلوماتی را که باید با مردم شریک ساخته شود، به گونه ی مستمر به دست نیاورند. دولت باید درک و رعایت قانون دسترسی به اطلاعات را در میان مقامات دولت تقویت بخشد.

تلاش های جاری وزارت مالیه جهت ساده سازی بودجه عمومی و مدیریت عواید و همچنان بلند بردن توانایی تفتیش و نظارت مطابقتی جهت بلند رفتن خدمات، بشمول خدمات در سطح محلی، بگونه ای پایدار تثبیت گردد.

فساد اداری و تقلب مرتبط با عملکرد دولت در مورد کووید-۱۹، گزارشات مقامات که به نفع شخصی خود استفاده نمودند و مرتکب اختلاس کمک های مورد نیاز می گردیدند، نه تنها تاثیرات منفی روی قشر ضعیف داشت بلکه دارای پیامد های سیاسی و امنیتی نیز بود. محکومیت سه کارمند وزارت صحت عامه توسط محکمه ابتدائیه مرکز عدلی و قضائی مبارزه با فساد در اکتوبر ۲۰۲۰ در پیوند به ارتکاب جرم رشوت مربوط به کووید-۱۹ یک انکشاف مثبت تلقی می شود و پیام قوی داشت. پاسخگوئی و نظارت فزاینده در تخصیص و توزیع مساعدت ها و کمک ها برای کووید-۱۹ در جریان سال آینده یک امر ضروری پنداشته می شود.

هرچند این گزارش قویاً روی تلاش های دولت متمرکز است، همچنان این گزارش روی اهمیت عمده کمیسیون ها و نهاد های مستقل بشمول اداره ای بازرسی که حالا با کمیسیون مستقل مبارزه با فساد مدغم گردیده، و همچنان نقش جامعه مدنی و رسانه ها تاکید می نماید. در دوره ای گزارشده، خبرنگاران بگونه ای تراژیدی قربانی حملات بوده و جان هایشان را از دست دادند. این حملات باعث می گردد تا رسانه ها نتوانند بگونه ای آزادانه وبدون حراس گزارشات تهیه نمایند. دولت باید اقدامات را جهت اختتام اینگونه خشونت ها علیه خبرنگاران به منصبه اجرا گزارند که شامل تعقیب عدلی فاعلین و ایجاد اقدامات حمایتی می گردد. جامعه مدنی، بطور عموم نقش کلیدی را در اصلاحات در عرصه مبارزه با فساد انجام دهد.